
Handikappförbundens idéprogram

Taget på kongressen 2013

**HANDIKAPP
FÖRBUNDEN**

Vårt uppdrag

Idéprogrammet är vår utgångspunkt när vi möts av politiska utmaningar och när vi ska utforma vårt konkreta politiska påverkansarbete tillsammans.

Handikappförbunden består av ett stort antal självständiga organisationer som slutit sig samman för att med gemensamma krafter och i solidaritet med varandra, arbeta för att uppnå full delaktighet i samhället för alla människor, oavsett funktionsförmåga.

I våra förbund finns människor med helt olika typer av funktionsnedsättningar. Den gemensamma nämnaren är att någon eller några kropps-funktioner är nedsatta och att detta påverkar den dagliga livsföringen. Det kan ta sig helt olika uttryck – exempelvis i fysiska, psykiska eller intellektuella funktioner, att man lever med en kronisk sjukdom eller har begränsningar i sin kommunikationsförmåga.

Vår vision om ett samhälle för alla definieras i Förenta Nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar. I konventionen tydliggörs vilket ansvar som staten har inom en rad olika samhällsområden, för att människor med funktionsnedsättningar ska kunna vara delaktiga i samhället på lika villkor som övriga medborgare.

Vårt gemensamma uppdrag är därför i första hand intressepolitiskt. Vi ska bevaka, och medverka till, att Sverige fullt ut uppfyller FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning inom alla samhällsområden. Varje organisation definierar själv sitt förbunds viktigaste frågor och inriktning utifrån sina medlemmars behov. I vårt samarbete inom ramen för Handikappförbunden driver vi de frågor som är gemensamma för oss alla. Här formulerar vi den gemensamma grunden och de frågor vi i första hand vill driva gemensamt.

”Handikappförbundens vision är ett samhälle för alla, där alla människor är delaktiga på lika villkor. Ett samhälle där människor möts med respekt oavsett funktionsförmåga.

Ett samhälle som tillvaratar människors olikheter och rättigheter, och därför är ett rikt samhälle.”

Ur Handikappförbundens stadga

Funktionsnedsättningar ger värdefulla erfarenheter

Människor har olika funktionsförmågor, fysiskt, psykiskt och intellektuellt. Många som har avgörande nedsättningar av någon funktionsförmåga upplever stora svårigheter i livet. De kan vara medfödda eller förvärvade under livets gång.

Ungefär var femte medborgare har en funktionsnedsättning som påverkar den dagliga livsföringen. De flesta människor kommer någon gång under livet att ha en eller flera nedsatta funktioner som blir avgörande för hur man lever. Varierande funktionsförmåga är helt enkelt en naturlig del av livet och människor med funktionsnedsättningar är en naturlig del av befolkningen.

Vissa funktionsnedsättningar eller sjukdomar kan vara svåra för den som drabbas och deras närstående. Livet kan ta en helt ny inriktning. Erfarenheterna av att leva med en funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom ger unika kunskaper om livet och om samhället, som man inte får på andra sätt. Rätt använda, kan dessa kunskaper vara till stor nytta för andra människor och för samhällets utveckling. Vi känner en styrka av de unika kunskaper vi bär med oss.

Det är viktigt att människors egna erfarenheter av funktionsnedsättningar tas med i politiska beslut som formar vårt samhälle. I FN-konventionen artikel 4:3 ges funktionshindersonsorganisationerna en särskilt viktig roll i politiska beslut, eftersom de representerar många människor. I vårt gemensamma påverkansarbete är det därför viktigt att vi talar för en bredd av erfarenheter och inte bara för den personliga erfarenheten eller i det egna förbundets namn.

”I utformning och genomförande av lagstiftning och riktlinjer för att genomföra denna konvention och i andra beslutsfattande processer angående frågor som berör personer med funktionsnedsättning ska konventionsstaterna nära samråda med och aktivt involvera personer med funktionsnedsättning, däribland barn med funktionsnedsättning, genom de organisationer som företräder dem.”

FN-konventionens artikel 4, punkt 3.

Vi samlar viktig kunskap

Ingen enskild människa kan ha fördjupade egna erfarenheter av alla olika funktionsnedsättningar, men genom vårt samarbete får vi tillgång till en stor bredd av kunskaper. Det är också vår styrka när vi möter omvärlden.

Våra företrädare har en djup kunskap om den egna funktionsnedsättningen och det egna förbundets frågor. Företrädare för Handikappförbunden har dessutom tillgång till erfarenheterna från en lång rad andra förbund och kan företräda de ståndpunkter som är gemensamma, men inte företräda varje förbunds specifika frågor.

I uttalanden, debattartiklar, remissyttranden och annat som sker i Handikappförbundens namn, lyfts därför inga förbundsspecifika frågor. Varje förbund är de främsta experterna på sina frågor och tar ansvar för att föra ut de frågorna i eget namn.

Våra förbunds medlemmar har vitt skilda funktionsnedsättningar, som ger helt olika förutsättningar att vara delaktiga i samhället. Mångfalden bland våra förbund är inte ett hinder för oss, utan är tvärtom vår styrka. Tillsammans har vi en stor bredd av erfarenheter och kunskap. De kan vi dela med varandra och också förmedla till andra.

I en familj där en eller fler personer har en funktionsnedsättning påverkas alla. Beroende på om det är barn eller föräldrar som har funktionsnedsättning så behövs olika stödformer. Ansvar för minderåriga barn vilar på föräldrarna. Många av de frågor som påverkar personer med funktionsnedsättning, delas också av anhöriga och närstående. I det gemensamma arbetet inom Handikappförbunden ska även närståendes situation belysas och ges en röst.

Speciell uppmärksamhet måste riktas på barn och ungdomar. Barndomen har ett egenvärde och alla barn har rätt att utvecklas till fullvärdiga medborgare i samhället. Det är inte acceptabelt när brist på stöd, omvårdnad, behandling eller habilitering hindrar barnet i dess utveckling. Brister kan ge negativa psykiska och psykosociala följdverkningar. FN:s Barnkonvention är, vid sidan om konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, Handikappförbundens utgångspunkt i arbete med barns rättigheter.

De frågor vi driver gemensamt är relevanta för alla förbund i vårt samarbete och är också relevanta för många fler både inom och utanför funktionshindersrörelsen. Vår ambition är därför att samarbeta med olika samhällsaktörer för att nå ut med våra gemensamma frågor långt utanför våra egna led. Att bygga breda allianser även utanför funktionshindersrörelsen är viktigt för vår framgång.

”- Handikapprörelsen har historiskt sett varit framgångsrika när man varit samlade, formulerat gemensamma problemställningar, ställt upp för varandra och agerat utåtriktat. Då har man varit en politisk kraft att räkna med. Det är bara handikapprörelsen som kan få upp de handikappolitiska frågorna på den politiska agendan. Ingen annan kommer göra det.”

Bengt Lindqvist, tidigare ordförande för HCK, dåvarande Handikappförbunden

---

Medborgarskap på lika villkor

Medborgarrätten har sin grund i mänskliga rättigheter. De mänskliga rättigheterna är grunden för allt vårt arbete. Med mänskliga rättigheter menas de rättigheter som olika stater genom internationella överenskommelser garanterar den enskilda människan. Syftet är att skydda alla människor från ingrepp i de grundläggande friheterna, från olika typer av övergrepp samt för att tillgodose människors grundläggande behov. Samhället ska därför utformas så att alla medborgare ges förutsättningar att ta del av sina rättigheter på lika villkor.

Medborgerliga rättigheter innebär att alla omfattas av samma rättigheter och skyldigheter. Personer med funktionsnedsättningar kan ha andra förutsättningar att ta del av sina rättigheter och skyldigheter än andra medborgare. Det är därför statens ansvar enligt FN-konventionen att se till att medborgarskapet kan ske på lika villkor.

Mänskliga rättigheter omfattar alla individer, och kan i värsta fall uttolkas som tillgodosedda genom olika särlösningar. Medborgarperspektivet beskriver den kollektiva rättigheten av en inkluderande samhällsplanering. Universell utformning innebär att samhället planeras utifrån alla medborgare. Då är funktionshindersanalysen naturlig att göra.

För att åstadkomma ett samhälle utan hinder för delaktighet krävs att funktionshinderperspektivet finns med i samhällets alla delar. Det behövs en strategi för att utforma samhället så att alla medborgare kan delta på lika villkor. Funktionshinderfrågor måste därför integreras i alla politik- och samhällsområden och kan inte särbehandlas i särskilda strukturer eller åtgärdas genom särlösningar. Personer med funktionsnedsättning måste kunna vara fullt delaktiga i samhällets alla delar och garanteras ett skydd mot diskriminering i alla strukturer på grund av sin funktionsnedsättning.

Varje medlemsförbund definierar sin egen organisation och formulerar det egna förbundets samhällsroll.

I det gemensamma arbetet definierar vi däremot Handikappförbunden som en MR-organisation som driver medborgarrätt och icke-diskriminering.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning redogör för hur personer med funktionsnedsättning ska få del av de mänskliga rättigheter som omfattar alla människor.

Vår gemensamma uppgift är att vara pådrivande så att människor med funktionsnedsättning fullt ut får del av sina rättigheter på lika villkor som andra medborgare.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning antogs av Förenta Nationerna år 2006. Sverige har ratificerat konventionen som trädde i kraft år 2009 och därmed förbundit sig att den ska vara gällande i Sverige. När den svenska regeringen rapporterade till FN hur konventionen uppfylls i Sverige, gjorde vi tillsammans med övriga delar av funktionshindrarsrörelsen en alternativrapport, där vi gav vår bild av hur konventionen efterlevs.

Hinder kan undanröjas

Funktionshinder uppstår när en person med funktionsnedsättning blir begränsad av faktorer i omgivningen. Funktionshindret är alltså ingen personlig egenskap utan uppstår på grund av att en miljö är utestängande.

Funktionshinder kan undanröjas. Vår strategi måste därför vara att utforma samhället så att alla kan delta på lika villkor, ett universellt utformat samhälle.

Universell utformning innebär att i både politiska och sociala processer, utgå från att människor är olika och har olika förutsättningar, behov och önskemål. Arbetet innebär att identifiera och åtgärda hinder för delaktighet samt att integrera det perspektivet i samhällets strukturer, vilket motverkar att nya hinder uppstår.

Hinder kan ta sig olika uttryck beroende på funktionsnedsättning och kan vara både fysiska, sociala, kommunikativa eller ta sig andra uttryck. För oss handlar det om tillgänglighet, användbarhet och delaktighet.

Om samhället skulle planeras utifrån alla medborgares behov och förutsättningar, skulle vi få en inkluderande samhällsutveckling som förhindrar att grupper ställs utanför.

Tas funktionshindersperspektivet in tidigt i olika processer, minskar riskerna för uteslängning och kostsamma åtgärder i efterhand. Det skapar en långsiktigt hållbar utveckling.

För att säkerställa den utvecklingen, arbetar vi långsiktigt för:

- Att de lagstadgade kraven på en inkluderande samhällsplanering förstärks.
- Att medverkan från funktionshinderrörelsen eftersträvas när varor och tjänster tas fram och produceras, så att universell utformning kan säkerställas, bland annat inom standardiseringen.
- Att diskrimineringskyddet för personer med funktionsnedsättning succesivt stärks inom alla samhällsområden, så att det i alla sammanhang finns ett lagskydd mot diskriminerande behandling.
- Att rättskapaciteten för den enskilde förstärks, både genom lagstiftning men också genom att stärka den enskildes faktiska möjligheter att ta tillvara sina rättigheter.

”Från patient till medborgare var en träffande titel på den nationella handlingsplanen för handikappolitiken. Den beskriver ett perspektivskifte i politiken. Istället för att fokusera på personers egenskaper och förmågor så riktas fokus mot samhällets förmåga att undanröja hinder för delaktighet. Men det perspektivskiftet har inte fått genomslag ännu”

Pelle Kölhed,
Personskadeförbundet RTP

Försörjning skapar oberoende

Utan en grundläggande försörjning för att klara uppehållet, är alla andra möjligheter till utveckling starkt begränsade. Ett välfärds-samhälle lämnar därför ingen medborgare utan försörjning.

Sverige, som tillhör ett av världens rikaste länder, måste klara av att ge alla invånare en trygg försörjning. Fattigdom kan ta sig många olika uttryck. Att vara beroende av närstående för att klara det dagliga uppehållet är ett uttryck för fattigdom. I Sverige är detta fortfarande vanligt förekommande för många människor med funktionsnedsättning.

De allra flesta människor har en stark vilja att vara bidragande till samhällets utveckling och har också en arbetsförmåga som går att ta tillvara om förutsättningarna är de rätta.

Den samhällsekonomiska vinsten av att människor arbetar blir stor, även för den som har en starkt begränsad arbetsförmåga. Ännu viktigare är att samhällskontraktet upprätthålls: Alla är med och bidrar utifrån sin förmåga och har därför samma rätt att ställa krav.

Alla människor som av egen kraft saknar förmågan att arbeta måste garanteras en god levnadsstandard, men också en meningsfull sysselsättning. Ingen människa får lämnas utanför samhällsgemenskapen och alla är bidragande till samhällsutvecklingen, även om det för vissa inte kan ske genom en arbetsinsats.

Ett samhälle som kan inkludera alla medborgare, oavsett funktionsförmåga, bejakar den naturliga mänskliga mångfalden och är därför ett rikt samhälle. Varje människa är en resurs!

Den som inte kan jobba på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning, måste garanteras ett heltäckande ekonomiskt skydd, både för att klara försörjningen fullt ut i ett akut skede, men också att ha möjligheter att finna nya vägar i livet när sjukdomen påverkar de framtida möjligheterna att jobba.

En väl fungerande sjukförsäkring skapar möjligheter att jobba även för den som är sjuk, utan att hota försörjningen. En sådan sjukförsäkring stimulerar omställning och rörlighet på arbetsmarknaden och är därför samhälls-ekonomiskt lönsam.

Utbildning skapar förutsättningar för arbete. Tiden i skola och utbildning blir längre för allt fler. Elever med funktionsnedsättningar får inte alltid det stöd och den anpassning de behöver, vilket påverkar både studiesituationen och studieresultaten negativt.

Bristande stöd i de tidiga skolåren har en särskilt negativ påverkan på hela den fortsatta studietiden och på vuxenlivet i stort. Rätten till utbildning och en fungerande studiesituation måste stärkas för elever och studerande med funktionsnedsättningar.

Vi arbetar långsiktigt för:

- Att arbetsmarknadspolitiken utformas så att allas arbetsförmåga kan tas tillvara. Det förutsätter både insatser för att stärka den enskilde och för att stärka arbetslivets förmåga att tillvarata fler människors resurser.
- Att sjukförsäkringen utformas så att den som är sjuk garanteras en fullgod försörjning. Den ska ge möjligheter för den försäkrade att jobba, utan att hota försörjningen.
- Att alla medborgare inkluderas i samhällsgemenskapen. Den som på grund av funktionsnedsättning inte kan arbeta måste garanteras en hög levnadsstandard och en meningsfull sysselsättning.
- Att skola och utbildning utformas så att alla ges möjlighet att nå sin fulla potential genom att undervisningen anpassas och att lämpligt stöd ges. En fullgod utbildning är viktig för att fullt ut kunna delta i arbetslivet.

”- Alla människor har rätt att ha något att vakna upp till varje morgon.”

Jan-Olof Forsén,
Riksförbundet för social och
mental hälsa, RSMH

Alla värderar hälsa högt

Alla människor värderar den egna hälsan mycket högt. Den som blir sjuk är beredd att offra väldigt mycket för att återfå eller förbättra sin hälsa. Tillgången till kvalitativ sjukvård, behandling, läkemedel, rehabilitering, hjälpmedel med mera, måste säkerställas till alla människor efter behov.

Vi värnar starkt den generella välfärden och en gemensamt finansierad hälso- och sjukvård. Internationella jämförelser visar att den bäst kan tillgodose alla medborgares behov. Privat finansierad sjukvård genom t.ex. privata eller avtalsförsäkringar, kan utgöra ett komplement till den gemensamt finansierade vården, men får inte ersätta den eftersom sådana lösningar aldrig kan omfatta alla.

Handikappförbunden har inga principiella synpunkter på hur hälso- och sjukvården organiseras eller vem som utför den. Avgörande kriterier för offentligt finansierad hälso- och sjukvård måste istället vara kvaliteten och effektiviteten i den vård och behandling som den enskilde patienten får del av.

Inom hälso- och sjukvården görs ständiga prioriteringar. Om resurserna begränsas samtidigt som behoven ökar, blir prioriteringarna skarpare.

Handikappförbunden slår vakt om riksdagens prioriteringsbeslut som gällande för alla prioriteringar som görs, både i planering och övergripande beslut som i den dagliga verksamheten.

Den som har störst behov ska prioriteras först. Vården ska erbjudas jämlikt över landet och mellan olika grupper. Människovärdesprincipen som slås fast i riksdagens prioriteringsbeslut måste värnas!

Inom Handikappförbunden kan vi aldrig prioritera mellan olika medborgargrupper eller patientkategorier. Vi agerar däremot tillsammans för ett starkare patientperspektiv inom hälso- och sjukvården, och företräder det perspektivet gentemot andra intressegrupper.

Vi bör gemensamt prioritera hälso- och sjukvårdskostnader framför andra samhällskostnader. Detta gäller också det förebyggande hälsoarbetet som måste inkluderas i en helhetssyn på samhällets hälso- och sjukvårdsarbete.

För många som lever med en kronisk sjukdom eller en funktionsnedsättning är behovet av behandling och rehabilitering ofta varaktigt, inte sällan livslångt.

Till skillnad från många andra medborgare som bara sporadiskt kommer i kontakt med sjukvården, är det bland våra förbunds medlemmar ett livslångt återkommande inslag i vardagslivet. Våra förbund är därför bärare av en ovärderlig kunskap som baseras på de enskilda medlemmarnas erfarenheter.

Vid sidan om strävan att förstärka den enskilda patientens inflytande över sin vård, är det viktigt att ta tillvara de organiserade förbundens kunskaper i den strategiska planeringen och utformningen av hälso- och sjukvården.

Vi arbetar långsiktigt för:

- Att en större andel av Sveriges BNP satsas på hälso- och sjukvården.
- Att helhetssynen på samhällets samlade hälsobefrämjande arbete förstärks, både mellan olika insatser inom hälso- och sjukvården och i det förebyggande folkhälsoarbetet.
- Att rehabilitering och habilitering uppmärksammas som en viktig del av hälso- och sjukvården och att dess betydelse för god livskvalitet och förbättrad arbetsförmåga belyses.
- Att den framtida kompetensförsörjningen inom sjukvårdens alla yrkesgrupper säkerställs.
- Att samhällets anslag till medicinskt relaterad forskning i bred bemärkelse, ökar och att fler forskningsprogram inkluderar brukare.

”Det saknas en helhetssyn inom vården. Vissa behandlingar diskuteras som kostnadskrävande, men vägs inte mot de samlade samhällskostnaderna för att avstå från behandlingen. Och det förebyggande hälsoarbetet tappas bort i de vårdpolitiska diskussionerna.”

Inger Ros,
Hjärt- och Lungsjukas
Riksförbund

Kunskap och medvetenhet leder till ökad delaktighet

Negativa attityder och fördomar mot personer med funktionsnedsättning förekommer i samhället. Men även goda föresatser kan leda till negativa följder för den som är föremål för den missriktade välviljan. Bristande kunskap om olika funktionsnedsättningar och vad de innebär, ser vi som den viktigaste orsaken till felaktiga föreställningar och återkommande särbehandlande. Genom större kunskap och ökad medvetenhet kan fördomar motverkas.

Det är viktigt med en fördjupad kunskap om funktionsnedsättningar och medvetenhet om funktionshinder inom offentlig förvaltning. Det handlar om såväl samhällsplanering som verksamheter som särskilt riktar sig till människor med funktionsnedsättning. Tjänstemän som fattar beslut om olika insatser, ofta behovsprövade, måste i sin yrkesutbildning, och genom återkommande fortbildning, få möjlighet att fördjupa sina kunskaper om funktionsnedsättningar.

De samhällsinstitutioner som formar och påverkar våra värderingar har ett särskilt ansvar att också sprida kunskap om funktionshinder och att spegla livsvillkoren för personer med funktionsnedsättningar. Förskola, skola och andra verksamheter som omfattar barn är exempel på sådana institutioner. Massmedia, utbildningsväsendet och folkbildningen har också viktiga normbildande roller.

Forskning är nyckeln till utvecklad kunskap. Vi ser en stor brist på funktionshindersperspektiv. Inte minst är den samhällsorienterade funktionshindersforskningen alltför svag. Många politiska beslut fattas utan tillräckligt kunskapsunderlag. De rön som ändå uppnås har svårt att nå ut till verksamheter och beslutsfattare.

Viktigast är ändå kunskapen och medvetenheten hos personer med funktionsnedsättningar själva. Medvetenheten om de rättigheter man har och hur dessa kan utkrävas, är nyckeln till positiv förändring. Som i många andra sammanhang är det privata i allra högsta grad också politiskt.

Vi arbetar långsiktigt för:

- Att utbildning om funktionshinder blir obligatorisk inom en rad utbildningar och att adekvat fortbildning säkerställs för en rad yrkesgrupper.
- Att kunskap om personer med funktionsnedsättning och de funktionshinder som finns i samhället, får ett större utrymme i de samhällsinstitutioner som har en särskilt värdegrundande roll.
- Att den samhällsorienterade forskningen som rör funktionshinder förstärks kraftigt och att fler forskningsprogram inkluderar personer med egna erfarenheter av funktionsnedsättning.
- Att satsningar görs för att öka kunskapen och medvetenheten bland personer med egna funktionsnedsättningar.

” Många människor bär på negativa erfarenheter som också skapat bitterhet.

Men bitterhet är ingen bra egenskap i dialogen med beslutsfattare. Det är synd, många viktiga erfarenheter når inte fram för att mottagaren har slutat lyssna.”

Elisabeth Wallenius,
Riksförbundet Sällsynta
Diagnoser

Nothing about us, without us!

**Handikappförbunden har
mandat från FN att vara
delaktiga i politiska beslut
och processer som berör
människor med
funktionsnedsättning**

Handikappförbunden, Box 1386, 172 27 Sundbyberg
www.handikappforbunden.se